

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Микуляк Олесі Володимирівни
на дисертаційну роботу ЖУЧКОВА Антона Сергійовича
на тему “Шляхи удосконалення організації автоматизованого
контролю в системі управління митною безпекою в Україні”,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”
за спеціальністю 051 “Економіка”**

Актуальність теми дисертаційної роботи “Шляхи удосконалення організації автоматизованого контролю в системі управління митною безпекою в Україні” не викликає сумнівів. У сучасних умовах розвитку глобальної торгівлі та постійних викликів у сфері національної безпеки питання митної безпеки набуває більшої ваги. Автоматизований контроль на митниці є не лише інструментом прискорення процедур, а й важливим елементом захисту державних інтересів, протидії контрабанді, корупції, тероризму, нелегальному переміщенню товарів та загрозам економічній безпеці. На тлі воєнного стану, трансформації логістичних маршрутів і зростаючого навантаження на митну інфраструктуру необхідність вдосконалення цієї сфери є особливо гострою. Крім того, автоматизовані системи контролю виступають важливою умовою інтеграції України до європейського митного простору, адже вони сприяють гармонізації процедур, відповідності стандартам ЄС, а також підвищують довіру міжнародних партнерів.

Обрана тема дисертаційної роботи Жучкова Антона Сергійовича є своєчасною, суспільно значущою та науково обґрунтованою. Особливої актуальності набуває дослідження в контексті післявоєнного відновлення держави, реформування митної служби та розвитку міжнародної торгівлі.

Зв'язок дисертації з науковими планами, програмами, темами. Визначена проблематика дослідження узгоджується з положеннями Національної стратегії доходів до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року від 27 грудня 2023 року № 1218-р, Плану заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 травня 2020 року № 569-р, Плану з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення 2023 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2024 року № 133-р, Довгострокового національного плану цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її

територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС, затвердженого рішенням Комітету з управління інформаційними технологіями у системі управління державними фінансами (протокол № 6 від 19 січня 2024 року) та введеного в дію наказом Міністерства фінансів України від 9 лютого 2024 року № 63.

Матеріали дисертаційної роботи використані в ході виконання науково-дослідної роботи на тему “Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку” (державний реєстраційний номер № 0119U000718), яку виконує кафедра економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування. Наукові розробки здобувача використовували для підготовки третього підпункту розділу 6 за темою “Аналіз поточних проблем митної оцінки та можливих заходів боротьби з шахрайством в контексті Угоди ГАТТ та Угоди СОТ про митну оцінку” (акт впровадження результатів дисертаційної роботи, підписаний проректором з наукової роботи ДПУ О.М. Смірноюю).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі Жучкова Антона Сергійовича, мають належний ступінь обґрунтованості та підтверджені комплексом теоретичних і прикладних досліджень у сфері митного контролю та забезпечення митної безпеки. Автор опрацював значну кількість нормативно-правових актів, статистичних даних, наукових публікацій, міжнародних документів і практичних прикладів, що дає змогу глибоко і системно розкрити предмет дослідження.

Достовірність результатів забезпечується: застосуванням сучасних методів наукового пізнання (аналізу і синтезу, індукції та дедукції, порівняльного і структурно-функціонального аналізу, методів узагальнення та групування, математичної статистики); критичним оцінюванням митного законодавства та практики його застосування в контексті євроінтеграційних процесів; висвітленням міжнародного досвіду (зокрема практик провідних країн світу, ЄС, ВМО, СОТ), що дає змогу обґрунтувати рекомендації щодо вдосконалення національної митної системи; узгодженістю всіх частин дослідження.

Висновки логічно впливають із цілей і завдань дослідження, мають завершений характер згідно структури наукової роботи.

Основні положення дослідження, викладені у дисертації, обговорено та схвалено на науково-методичному семінарі кафедри управління та бізнес-адміністрування ДПУ 21.03.2025 й опубліковано у 12 наукових працях, з них 3 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань

України категорії “Б”, та 9 публікацій апробаційного характеру в інших наукових виданнях.

Результати дисертації складають теоретичну та практичну цінність для організації митного контролю у науково-дослідній, нормотворчій, навчально-методичній сфері та діяльності митних органів.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційної роботи.

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою Жучкова Антона Сергійовича дає підстави стверджувати, що робота має вагомий внесок у теоретично-методологічне обґрунтування інноваційних підходів до автоматизованого контролю за визначенням митної вартості і містить елементи наукової новизни, зокрема:

- розроблено концептуальну модель застосування достовірної цінової інформації в системі митної оцінки, що включає формалізацію механізмів використання об’єктивних цінових даних для автоматизованого контролю митної вартості товарів (п. 2.1, п. 2.3);
- сформовано трансформаційну модель функціонування контролю за декларуванням митної вартості, що враховує необхідність посилення превентивного компонента митного контролю на основі принципів належного врядування та антикорупційної політики держави (п. 1.2);
- визначено стратегічні напрями трансформації існуючого механізму митного контролю, з урахуванням принципів об’єктивності, пропорційності та ризик-орієнтованості, що забезпечує адаптивність митної системи до динамічних змін у зовнішньоекономічному середовищі (п. 1.2, п. 3.1);

удосконалено:

- науково-методичні підходи до дослідження поведінки економічних операторів у контексті прийняття рішень, зокрема з урахуванням чинників впливу, інформаційної відкритості та рівня довіри до державних інституцій (п. 1.3);
- організаційні та інформаційні основи забезпечення прозорості у взаємодії митних органів з економічними операторами, спрямовані на спрощення процедур зовнішньоекономічної діяльності, формування культури правомірної поведінки та попередження порушень митного законодавства (п. 1.1, п. 3.2);
- аналітичне обґрунтування потреби в удосконаленні інформаційного забезпечення митної справи, що враховує недосконалість існуючих ресурсів та невідповідність частини з них сучасним запитам митних органів (п. 3.1, п. 1.3);

набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до інтерпретації феномену фінансового шахрайства в контексті міжнародної торгівлі, що охоплюють класифікацію ризиків, пов'язаних з шахрайськими практиками у сфері зовнішньоекономічної діяльності, та виокремлення загроз митній безпеці держави (п. 1.1);
- науково-прикладні положення щодо впровадження поведінкових стратегій у систему митного адміністрування, які ґрунтуються на емпіричних дослідженнях взаємодії між митними органами та суб'єктами ЗЕД, із урахуванням специфіки нормативного середовища, рівня цифровізації процедур митного оформлення та культурно-психологічних детермінант економічної поведінки (п. 1.4, п. 3.2).

Повнота викладення наукових результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях.

Основні результати дослідження Жучкова Антона Сергійовича викладені у 12 опублікованих наукових працях, де у повному обсязі висвітлено головні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи. Кількість опублікованих робіт за темою дисертації та їх обсяг відповідають вимогам щодо публікації основного змісту дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до п. 8. Постанови КМУ № 44 від 12.02.22 р. “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

У ході дослідження дотримано засад академічної доброчесності, що дає підстави вважати дисертаційну роботу виконаною самостійно та кваліфіковано. Усі наукові положення, теоретичні напрацювання, висновки та практичні рекомендації є результатом особистої наукової діяльності здобувача.

У дисертації належним чином оформлено посилання на використані джерела інформації, із дотриманням вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів у сфері авторського права. За результатами перевірки дисертаційної роботи Жучкова А.С. на наявність ознак академічного плагіату встановлено правильність цитування й посилання на текстові та візуальні матеріали, що підтверджує відсутність порушень принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи наукові досягнення дисертанта, варто звернути увагу на положення дискусійного характеру та деякі упущення.

1. Визначаючи ключові параметри дослідження, автор вживає поняття

“рівновага економічної системи” (с. 29), не обґрунтовуючи власної думки щодо цієї категорії. Крім цього, у тексті роботи не наведено, як можна досягнути рівноваги економічної системи з використанням інструментарію митної політики та автоматизованого митного контролю.

2. На с. 41 (п. 3 переліку) зазначено, що “під час реалізації контрольно-захисної функції необхідно забезпечити протидію зовнішнім та внутрішнім загрозам, таким як фінансове та митне шахрайство, відмивання грошей, фінансування злочинної діяльності, тінізація економіки та корупція, але разом з цим гарантувати розширення сервісних функцій для легального бізнесу”. На с. 66 аргументовано випадки завищення з боку контролюючих органів рівня ціни у митних цілях. Запропонована модель контролю митної вартості формалізовано не передбачає, як саме працюватиме за таких обставин, а також як митні органи сприятимуть добросовісним економічним операторам у полегшенні проходження процедур митного оформлення.
3. На с. 67-68 виділено основні проблеми митного контролю, однак у роботі основна увага зосереджена на питанні митної вартості як найбільш дискутованому напрямі взаємодії між митними органами і суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності. Розроблений та апробований мультифункціональний інформаційний банк даних (с. 121-123, с. 156-157; п. 2.4) спрямовано на контроль митної оцінки за ціною договору з ідентичними та подібними товарами (с. 220), водночас він не охоплює алгоритму дій у разі використання основного та інших другорядних методів визначення митної вартості. Важливим моментом для поглиблення дослідження вважаємо те, як працюватиме автоматизований контроль митної вартості, якщо відбуватиметься зміщення інформації до надто малих або значно великих рівнів митної оцінки (с. 214-216).
4. Описуючи модель мультифункціонального інформаційного банку даних (п. 2.3), враховуючи переваги цього інноваційного інструменту митного контролю, дисертант не вдається до візуального представлення механізму його дії. На с. 235 вказано, що “відповідно до архітектури побудови запропонованої моделі мультифункціонального інформаційного банку даних, програмно-інформаційний комплекс складається із підсистем”, проте структуризації та взаємодії цих підсистем у параграфі 3.1 не наведено.
5. У дисертації висвітлено недоліки роботи подібних інструментів митного контролю у міжнародній практиці (с. 75, с. 143-144), критерії точності

результатів аналізу (с. 137), однак з наведених наукових напрацювань не зрозуміло, наскільки детально ці аспекти досліджено в умовах української митної системи.

У тексті наукової праці мають місце хронологічні неточності, диспропорції в обсязі параграфів роботи, стилістичні та лексичні помилки.

Разом з тим висловлені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення дисертаційної роботи Жучкова Антона Сергійовича як вагомого наукового дослідження.

Загальний висновок та оцінка дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Жучкова Антона Сергійовича на тему “Шляхи удосконалення організації автоматизованого контролю в системі управління митною безпекою в Україні” є завершеною науковою працею, у якій узагальнено теоретичні та практичні результати виконаного дослідження. Робота ґрунтовна, логічно побудована, виконана згідно вимог до академічної доброчесності, має достатній рівень апробації. Автор дисертації розвиває науковий напрям у межах спеціальності 051 “Економіка”, зосереджуючись на економічних аспектах удосконалення державного регулювання у сфері митної безпеки, поглиблює теоретико-методологічні аспекти автоматизованого контролю як інструмента підвищення ефективності управління митною вартістю.

Вважаємо, що дисертаційна робота Жучкова Антона Сергійовича відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації” (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 “Економіка”.

Офіційний опонент:

доцент кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
кандидат економічних наук, доцент

Олеся МИКУЛЯК